

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2018

Μάθημα: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 18 Μαΐου 2018

08:00 – 11:00

1. Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από επτά (7) σελίδες και τρία (3) μέρη.2. Να απαντηθούν ΟΛΕΣ οι ερωτήσεις και των τριών (3) μερών.

ΜΕΡΟΣ Α΄

(20 μονάδες)

A1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» στο τετράδιο εξέτασής σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- α. Τα εθνικά και φιλελεύθερα κινήματα είχαν κοινές διεκδικήσεις και τάσσονταν υπέρ της Παλινόρθωσης.
 - β. Τα Συντάγματα του 1844 και του 1864 προνοούσαν την καθιέρωση του ίδιου πολιτεύματος για την Ελλάδα.
 - γ. Βασική αιτία του Β΄ Βαλκανικού Πολέμου στάθηκε η άρνηση της Πύλης να εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις στις ευρωπαϊκές της κτήσεις.
 - δ. Παρά τις μεταρρυθμίσεις που οι Άγγλοι εφάρμοσαν στην οικονομία της Κύπρου την περίοδο 1878-1914, το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων παρέμεινε χαμηλό.
 - ε. Ένα από τα βασικά αίτια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου υπήρξαν τα συγκρουόμενα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων και των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
- στ.** Με την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών, η διεθνής κοινότητα επιχείρησε να διασφαλίσει την ειρήνη σε ολόκληρη την υφήλιο.
- ζ. Μετά τα Οκτωβριανά, ιδρύθηκε στην Ελλάδα η Κεντρική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα, η οποία είχε τη στήριξη της κυβέρνησης του Ελευθέριου Βενιζέλου.
 - η. Η πολιτική του «κατευνασμού» που εφάρμοσαν η Βρετανία και η Γαλλία οδήγησε στη διασφάλιση της ειρήνης στην Ευρώπη.
 - θ. Με το Δόγμα Τρούμαν (1947), οι ΗΠΑ παρείχαν οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στην Ελλάδα και την Τουρκία για να «αντισταθούν στον κομμουνισμό».
 - ι. Με το ψήφισμα 186 του Μαρτίου 1964, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε την αποστολή της ειρηνευτικής δύναμης UNFICYP στην Κύπρο.

(10 x 1 = 10 μονάδες)

A2. Να συμπληρώσετε την κάθε μία από τις πιο κάτω προτάσεις με μία από τις τρεις επιλογές που ακολουθούν, ώστε να σχηματιστεί μια ιστορικά ορθή πρόταση. Να γράψετε στο τετράδιο εξέτασής σας τους αριθμούς των προτάσεων και δίπλα από τον κάθε ένα το γράμμα της φράσης που απαιτείται για τη συμπλήρωση.

1. Κατά τη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης
 - α. δόθηκε στους Τούρκους η ευκαιρία να αναδιοργανωθούν στρατιωτικά.
 - β. οι πολιτικοί και στρατιωτικοί άρχοντες υποχρεώθηκαν να συνεργαστούν.
 - γ. οι Μεγάλες Δυνάμεις στήριξαν τους Έλληνες επαναστάτες.
2. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος με το Κίνημα στο Γουδή (1909)
 - α. επιδίωξε πρωτίστως την ικανοποίηση των οικονομικών αιτημάτων των στρατιωτικών.
 - β. έδρασε με τη συγκατάθεση του Ελευθέριου Βενιζέλου.
 - γ. απαίτησε τη συνταγματική, νομοθετική και διοικητική αναδιοργάνωση της Ελλάδας.
3. Με την υπογραφή της Συνθήκης του Μπρεστ – Λιτόφσκ (1918) η Ρωσία
 - α. τάχθηκε στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων.
 - β. συνθηκολόγησε με τη Γερμανία και αποδέκτηκε τους όρους της.
 - γ. αποδέκτηκε την ήττα της.
4. Μετά την οικονομική κρίση του 1929, ο Ρούζβελτ με την πολιτική του «New Deal»
 - α. ανέθεσε πολλά εγγειοβελτιωτικά έργα αποκλειστικά σε ιδιωτικές επιχειρήσεις.
 - β. συνέχισε την οικονομική πολιτική του προκατόχου του, Χούβερ.
 - γ. ενίσχυσε την οικονομία με την παρέμβαση του κράτους και οδήγησε στην ανάκαμψη της οικονομίας.
5. *«Η Ελλάς αναπνέει με δύο πνεύμονας, τον μεν Αγγλικόν, τον δε Αμερικανικόν και δι' αυτό δεν ημπορεί, λόγω του Κυπριακού, να κινδυνεύσει να πάθει από ασφυξίαν.»* Με τη δήλωση αυτή του 1950, ο Γεώργιος Παπανδρέου
 - α. ανέδειξε την εξάρτηση της Ελλάδας από τη συμμαχία με τις ΗΠΑ και τη Βρετανία, στο πλαίσιο της οποίας θα έπρεπε να διευθετηθεί το Κυπριακό.
 - β. διατύπωσε εμμέσως την απόσυρση του ενδιαφέροντος της Ελλάδας για τις εξελίξεις στην Κύπρο.
 - γ. επανέλαβε το ενδιαφέρον της Ελλάδας για τις εξελίξεις στην Κύπρο.

(5 x 2 = 10 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Β΄

(45 μονάδες)

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

α. Το έργο του Ιωάννη Καποδίστρια

(αναφορά σε: δύο (2) μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση, δύο (2) μεταρρυθμίσεις στην παιδεία, μία (1) επιτυχία στην εξωτερική πολιτική)

β. Η Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου και το Συνέδριο του Βερολίνου για τη Βουλγαρία

(χρονολογία, εδαφικές ρυθμίσεις)

γ. Η συμβολή των Κυπρίων στους Βαλκανικούς Πολέμους

(απλή αναφορά στους τρόπους συνεισφοράς, συσχετισμός με το ενωτικό ιδεώδες)

(3 x 5 = 15 μονάδες)

- B2.** Σε κείμενο έκτασης 250-300 λέξεων, να εξηγήσετε ποια ήταν η στάση των χωρών που συμμετείχαν στο Συνέδριο Ειρήνης των Παρισίων (1919-1920) απέναντι στην Ελλάδα και τις εθνικές της διεκδικήσεις. Στη συνέχεια, να παρουσιάσετε τις βασικές πρόνοιες της Συνθήκης των Σεβρών και να εξηγήσετε τη σημασία της για την Ελλάδα, καθώς και τις συνέπειές της για την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι/έννοιες:

Ευνοϊκές και δυσμενείς συγκυρίες, εθνικές διεκδικήσεις, Μεγάλη Ιδέα, Συνθήκη των Σεβρών, σημασία της συνθήκης για την Ελλάδα, συνέπειες για την Οθωμανική Αυτοκρατορία

(15 μονάδες)

- B3.** Σε κείμενο έκτασης 200-250 λέξεων, να προσδιορίσετε τη σημασία της εισόδου της ΕΣΣΔ και των ΗΠΑ στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και να εξηγήσετε με ποια γεγονότα συνδέεται η ανακοπή της νικηφόρας προέλασης του γερμανικού στρατού στην ΕΣΣΔ και του ιαπωνικού στρατού στον Ειρηνικό Ωκεανό.

(15 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Γ΄

(35 μονάδες)

Προσοχή:

- Ορθή είναι η απάντηση που τεκμηριώνεται επαρκώς με βάση στοιχεία από τις πηγές που παρατίθενται, καθώς και άλλα ιστορικά γεγονότα / στοιχεία.
- Η αντιγραφή αυτούσιων χωρίων από τις πηγές, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία τους, αξιολογείται με μηδέν μονάδες.

Γ1.

(12 μονάδες)

I.

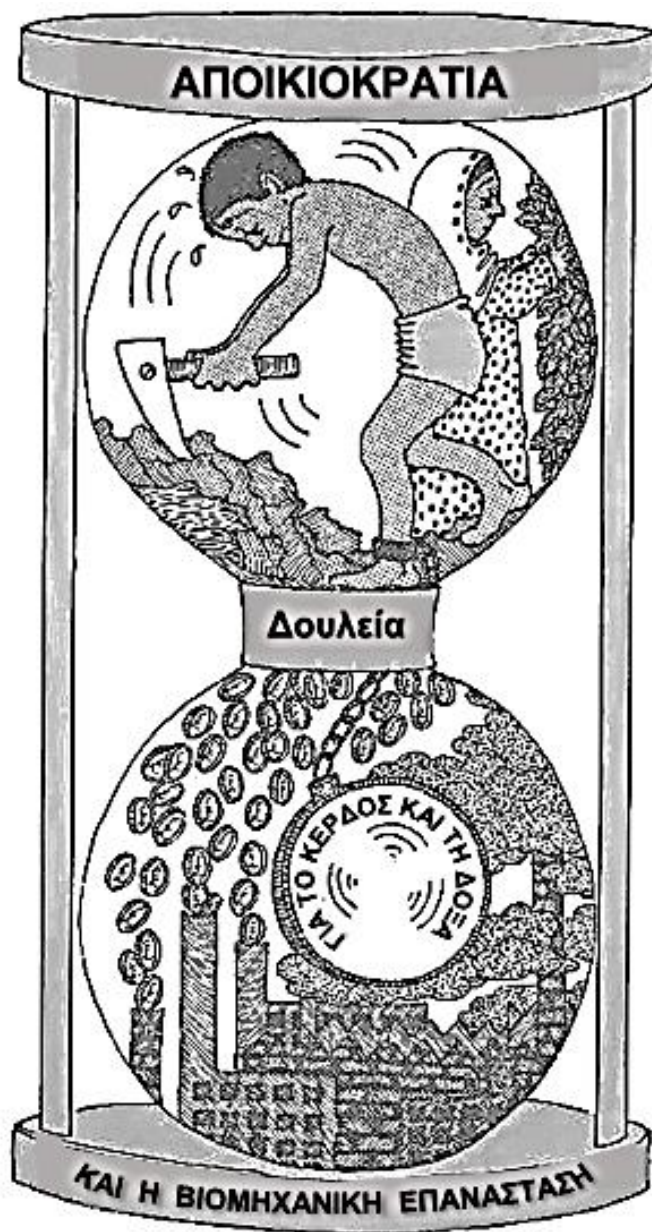
Από τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα, οι ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις, στις οποίες είχε ήδη ξεκινήσει η δεύτερη βιομηχανική επανάσταση και οι οποίες χρειάζονταν νέες πρώτες ύλες και πρόσβαση σε νέες αγορές, είχαν αποδυθεί σε έναν αγώνα πρόσκτησης όλο και περισσότερων περιοχών σε άλλα σημεία του πλανήτη, ως αποικιών. [...]

Οι αποικιοκρατικές δυνάμεις αποκτούσαν τις περιοχές αυτές για να προωθήσουν την ισχύ τους, είτε με την οικονομική εκμετάλλευσή τους, είτε μέσω του ελέγχου στρατηγικά σημαντικών σημείων του πλανήτη (κλασικά παραδείγματα η Μάλτα, η

Κύπρος, η Σιγκαπούρη, των οποίων η περιέλευση υπό βρετανική εξουσία δεν είχε οικονομικά, αλλά καθαρά στρατηγικά κίνητρα). Καθώς όμως ο αποικιακός ανταγωνισμός κορυφωνόταν, στις δεκαετίες του 1880 και του 1890, με ισχυρές οργανώσεις να πιέζουν για αποικιακή επέκταση στο εσωτερικό κάθε Μεγάλης Δύναμης, η πρόσκτηση νέων αποικιών έπαυσε να γίνεται με βάση τούτο το, σχετικά ορθολογικό, οικονομικό/στρατηγικό κριτήριο, αλλά και για λόγους εθνικού κύρους: ο καθένας έπαιρνε αυτό που μπορούσε να πάρει, άσχετα από το εάν η κατακτημένη περιοχή ήταν αξιόλογη είτε οικονομικά είτε στρατηγικά. Σήμερα, γίνεται δεκτό ότι δεν ήταν όλες οι αποικιακές κτήσεις επωφελείς οικονομικά ή πράγματι αξιόλογες στρατηγικά.

Ε. Χατζηβασιλείου, *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*, Αθήνα 2001, σσ. 325-326

II.

<https://globaldimension.org.uk/resource/colonialism-slavery-and-the-industrial-revolution/>

Ημερομηνία ανάκτησης: 16/05/2018

Αφού μελετήσετε τις πιο πάνω πηγές (παράθεμα I και εικόνα II) και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Να εντοπίσετε στο παράθεμα I, δύο (2) αίτια της αποικιοκρατίας και να τα αναλύσετε με βάση και τις ιστορικές σας γνώσεις.

(4 μονάδες)

β. Να περιγράψετε την εικόνα II (πρόσωπα, αντικείμενα, δύο κόσμοι) και να εξηγήσετε πώς διασυνδέει την Αποικιοκρατία με τη Βιομηχανική Επανάσταση.

(8 μονάδες)

Γ2.

(10 μονάδες)

I. Επιστολή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ προς τον Γ. Γρίβα–Διγενή, 23 Σεπτεμβρίου 1958

... εις τα Ηνωμένα Έθνη μόνον επί της βάσεως της ανεξαρτησίας θα ηδυνάμεθα να έχωμεν ελπίδας. Είναι τοιαύτη η θέσις της Ελλάδος μέσα εις τας Δυτικές Συμμαχίας και το δυτικόν εν γένει στρατόπεδον, ώστε να δυσχεραίνεται αφαντάστως οιαδήποτε αποφασιστική ενέργεια προς ουσιαστικήν και θετικήν υποστήριξιν του Κυπριακού αιτήματος. [...]

Υπό τας υφισταμένας λοιπόν συνθήκας, αργά ή γρήγορα, θα είμεθα υποχρεωμένοι να καταλήξωμεν εις την λύσιν της ανεξαρτησίας. Συμφωνώ και εγώ [...], ότι επεβάλλετο θαρραλέα και ρεαλιστική αντιμετώπισις της καταστάσεως και έγκαιρος λήψις αποφάσεων, πριν ή αι εξελίξεις εδημιούργουν τετελεσμένα γεγονότα. Διότι επιβολή του Βρετανικού σχεδίου – οσονδήποτε θαρραλέα και αποφασιστική και αν ήτο η αντίστασις του Ελληνικού Κυπριακού λαού – θα ωδήγει μοιραίως εις την διχοτόμησιν ή το ολιγώτερον θα διεμόρφωνε αυτομάτως καταστάσεις και θα εξησφάλιζε εις τους Τούρκους δικαιώματα, τα οποία θα ήτο αδύνατον ύστερον – και εάν ακόμη μετεβάλλοντο αι διεθνείς συνθήκαι – να παραγραφώσι.

Απαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ΄, τ. Γ΄, Λευκωσία 1993, σσ. 420-421

II.

Φαίνεται ότι ο Αρχιεπίσκοπος πείστηκε το καλοκαίρι του 1958 ότι η πραγματοποίηση της Ένωσης θα ήταν πολύ δύσκολη, αν όχι αδύνατη, λόγω του τουρκικού εμποδίου. [...] Αντιλαμβανόταν ότι ήταν αδύνατη η επιβολή μιας λύσης που συναντούσε τη σφοδρή αντίθεση των Τούρκων, αποτελούσε απειλή για εμφύλιο πόλεμο και υπήρχε ο κίνδυνος να κάνει αναπόφευκτη τη διχοτόμηση της Κύπρου. Από την άλλη μεριά, δεν μπορούσε να υπολογίζει στην υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών, όπου οι δυνατότητες ενεργείας του φαίνονταν πολύ περιορισμένες, λόγω κυρίως της στάσης των Αμερικανών, οι οποίοι ευθυγραμμίζονταν τελείως με τις βρετανικές θέσεις: [...] Υπ' αυτούς τους όρους, ο Μακάριος έκρινε αναγκαίο να βάλει το πρόβλημα σε καινούριες βάσεις, για να βγει από το αδιέξοδο και να γίνει δυνατή η επανάληψη των διαπραγματεύσεων με την Αγγλία. [...] Καθοριστικός παράγων στάθηκε, χωρίς αμφιβολία, η επιθυμία να εμποδίσει την εφαρμογή του βρετανικού σχεδίου και, σ' αυτό το σημείο, η αγγλική τακτική, που περιείχε ένα στοιχείο εκβιασμού, αποδείχθηκε αποτελεσματική, αναγκάζοντας τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος είχε περιέλθει σε απελπιστική θέση, να μεταβάλει ριζικά

την πολιτική του και να παρουσιάσει ένα σχέδιο εγγυημένης ανεξαρτησίας, που τελικά έμελλε να αποτελέσει τη βάση των Συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου.

F. Crouzet, *Η Κυπριακή Διένεξη*, τ. Β', Αθήνα 2011, σσ.1057-1058

Αφού μελετήσετε τα πιο πάνω παραθέματα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. i. Να παρουσιάσετε τέσσερις (4) λόγους για τους οποίους ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ' αποφάσισε το 1958 να εγκαταλείψει την ιδέα της Ένωσης και να υιοθετήσει τη λύση της Ανεξαρτησίας.

(4 μονάδες)

α. ii. Να κρίνετε την απόφαση αυτή του Μακαρίου, τεκμηριώνοντας την άποψή σας με ιστορικά στοιχεία.

(3 μονάδες)

β. Ποια ήταν η θέση της Ελλάδας στο διεθνές πολιτικό σκηνικό το 1958 και πώς λειτουργούσε αρνητικά για την υποστήριξη του κυπριακού αιτήματος;

(3 μονάδες)

Γ3.

(13 μονάδες)

I. Η δικτατορία του Μεταξά

Αι λαϊκάι μάζαι παρέμειναν απαθείς, και διότι η δικτατορία τους προσέφερεν υλικά ανταλλάγματα, ως την απόσβεσιν των αγροτικών χρεών, την βελτίωσιν των ημερομισθίων, την αύξησιν της παραγωγής, την οικονομικήν σταθερότητα, και διότι τα από του 1932 μέχρι του 1936 πολιτικά γεγονότα είχαν προκαλέσει δυσφορίαν εναντίον των κομμάτων. Τρίτος παράγων υπήρξεν η διεθνής κατάσταση. Και αυτοί οι φανατικοί αντίπαλοι της δικτατορίας εδίσταζον να αναλάβουν πρωτοβουλίαν ανατροπής της, εν όψει δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, εις τον οποίον εφαινετο ότι η Ελλάς δεν θα ημπορούσε να παραμείνη αμέτοχος. Τελευταίος, αλλ' όχι μικράς σημασίας, παράγων, που συνετέλεσεν εις την δημιουργίαν κλίματος ευνοϊκού υπέρ της δικτατορίας, ήτο η στάσις των κομμάτων. Όλα τα κόμματα, ιδιαιτέρως δε τα δύο μεγάλα, οι Φιλελεύθεροι και το Λαϊκόν, ανέμενον την λύσιν από τον βασιλέα. Πλείστα δε στελέχη των δύο κομμάτων εβοήθησαν ή επροθυμοποιήθησαν να βοηθήσουν την δικτατορίαν. [...]

Γ. Δαφνή, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940*, τ. Β', Αθήνα 1997, σ. 451

II. Η δικτατορία του Μεταξά και η δικτατορία των συνταγματαρχών

Δεν υπάρχει αμφιβολία, πως οι δυο δικτατορίες –της 4^{ης} Αυγούστου και της 21^{ης} Απριλίου– έχουν ανάμεσά τους πολλές ομοιότητες, αλλά και πολλές διαφορές. [...] Η 4^η Αυγούστου ήταν [...] κατασκευάσμα με χιτλερικό και φασιστικό ιδεολογικό περιεχόμενο. Αυτή η «αντίφαση» θα έχει συνέπειες στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική της. Έγινε σε περίοδο ανόδου του φασισμού στην Ευρώπη και πριν ολοκληρωθούν και αποκαλυφθούν οι τερατωδίες του Ναζισμού. Γι' αυτό και οι πρωτεργάτες της δεν δίσταζαν να διακηρύσσουν την πίστη τους στο ολοκληρωτικό Κράτος και στη «Νέα Τάξη», και να οικοδομούν, χωρίς πολλά προσχήματα, ένα φασιστικό καθεστώς, με την «ιδεολογία» του, την κομματική του νεολαία, κ.λ.π.

Η Δικτατορία της Χούντας έγινε περισσότερο από 20 χρόνια μετά από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και σε μια Ευρώπη δημοκρατική, όπου τα εργατικά και σοσιαλιστικά κινήματα ασκούν σοβαρή επίδραση στην πολιτική ζωή. [...]

Η 4^η Αυγούστου ήταν περισσότερο αστυνομικό καθεστώς, ενώ η δικτατορία της Χούντας στηρίχτηκε περισσότερο στο Στρατό. Οι στρατιωτικοί αναδείχτηκαν σε «νέα κυβερνώσα τάξη», απόκτησαν πρωτοίδια προνόμια, προωθήθηκαν σε καίριες θέσεις και μερικοί από αυτούς συνδέθηκαν με οικονομικούς ή και «εξ αγχιστείας» συγγενικούς δεσμούς, με την ολιγαρχία του πλούτου. [...]

Οι ηγέτες της 4^{ης} Αυγούστου, κυρίως ο ίδιος ο Μεταξάς, είχαν κάποιο πολιτικό παρελθόν και κάποια, έστω και πολύ μικρή, λαϊκή βάση. Κήρυξαν τη δικτατορία τους ύστερα από μια συνωμοσία, στην οποία πήραν μέρος σοβαροί παράγοντες της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας και δημοσιογραφικά συγκροτήματα. Οι ηγέτες της Απριλιανής δικτατορίας ήταν «διάσημοι άγνωστοι».

Σπ. Λιναρδάτου, *Πώς εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, Αθήνα 1988, σσ.ii-iii

Αφού μελετήσετε τα πιο πάνω παραθέματα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Να αναφέρετε τέσσερις (4) παράγοντες οι οποίοι στάθηκαν τροχοπέδη στην ανατροπή της μεταξικής δικτατορίας.

(4 μονάδες)

β.

«[Η εγκαθίδρυση του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου] έγινε σε περίοδο ανόδου του φασισμού στην Ευρώπη και πριν ολοκληρωθούν και αποκαλυφθούν οι τερατωδίες του Ναζισμού.» (Παράθεμα II)

i. Να αναφέρετε δύο (2) παραδείγματα ολοκληρωτικών καθεστώτων στη Δυτική Ευρώπη την περίοδο του Μεσοπολέμου.

(2 μονάδες)

ii. Να καταγράψετε τρεις (3) «τερατωδίες του Ναζισμού» στη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

(3 μονάδες)

γ. Να εντοπίσετε και να ερμηνεύσετε δύο (2) διαφορές ανάμεσα στη δικτατορία του Μεταξά και τη δικτατορία των συνταγματαρχών.

(4 μονάδες)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ